

Слободан Владушић

Кошарка, то је ПАРТИЗАН

НОВО, ДОПУЊЕНО ИЗДАЊЕ

■ Laguna ■

Copyright © 2016 Слободан Владушић

Copyright © овог издања 2025, ЛАГУНА

Photo copyright © Драгана Стјепановић за фотографије
на страницама 12, 50-51, 85, 162-163, 183, 198-199, 213,
218-219, 227, 233, 238

Photo copyright © MN PRESS PHOTO за фотографије
на страницама 64-65, 132, 137, 148-149, 154, 165 и на
корицама

Кошарка, то је
ПАРТИЗАН

Садржај

Предговор	9
-----------------	---

ПРВИ ДЕО

Предговор првом издању	13
------------------------------	----

Ко је први (и последњи) пут победио Холивуд?	19
--	----

Како је фудбал умро?	27
----------------------------	----

Фабрика чуда	37
--------------------	----

Навијачи као саиграчи	45
-----------------------------	----

Утакмица – време слободе	57
--------------------------------	----

Дела љубави	73
-------------------	----

Систем, породица	81
------------------------	----

Страст и знање	93
----------------------	----

Тренерска голгота	103
-------------------------	-----

Историја и име	111
----------------------	-----

Бујица маште носи све пред собом	117
--	-----

Арматура & тројка – за круну	127
------------------------------------	-----

Сви су остварили снове	143
------------------------------	-----

Мораш да знаш шта јеси	167
------------------------------	-----

Имена и трофеји	176
-----------------------	-----

ДРУГИ ДЕО

Корпоративни <i>Партизан</i>	181
Мрачне године	182
Велики преображај	185
Корпоративни играчи и <i>Партизан</i>	192
Арена је нови Пионир	197
Сунчана страна имица против мрачне будућности	203
Жељко Обрадовић, уметник	211
Вања Маринковић, капитен	231
Белешка о писцу	247

Предговор

Читалац има пред собом друго издање култне књиге *Кошарка, што је Партизан*, чије је прво издање штампано сада већ давне 2016. године. Многобројним навијачима *Партизана*, који су ми се, од тада, јављали са питањем како могу да дођу до књиге, нажалост, нисам могао да помогнем, зато што се књига врло брзо распродала. Међутим, континуирана заинтересованост читалаца за књигу, као и тектонске промене које су се десиле у Кошаркашком клубу *Партизан* од те 2016. године, уверили су ме да би требало да напишем неку врсту наставка поменути књиге.

Тако је настало ово друго, **допуњено** издање књиге *Кошарка, што је Партизан*. Оно се сада састоји из два равноправна дела.

У **првом делу књиге** прештампано је незнатно измењено прво издање књиге из 2016. године. Читалац ће из предговора том првом издању сазнати у каквим је временима та књига настала. Овај део књиге намерно нисам значајније мењао, будући да он на неки начин јесте и историјско сведочанство једног другачијег али прошлог времена.

У **другом делу књиге** описано је време **после 2016. године**. Оно почиње текстом који носи наслов „Корпоративни *Партизан*“, а затим следе ексклузивни интервјуи које сам водио са Жељком Обрадовићем, тренером *Партизана*, и Вањом Маринковићем, капитеном тима, за сезону 2024/2025.

На крају овог предговора другом и допуњеном издању књиге *Кошарка, то је Партизан*, волео бих да предупредим неке могуће неспоразуме: књига коју читалац држи у рукама, нити представља историју клуба, нити збирку статистичких података, те имена свих значајних кошаркаша који су играли у клубу. На крају крајева, читалац кога ови подаци занимају, врло лако може да их пронађе преко интернета.

Друго, допуњено издање моје књиге представља **причу** о Кошаркашком клубу *Партизан* између краја осамдесетих година прошлог века, када сам почео озбиљније да га пратим, па све до сада – до половине треће деценије 21. века – када се оно појављује у штампи.

За крај овог кратког предговора, желео бих да се захвалим Ивану Ивковићу, пи-ару Кошаркашког клуба *Партизан*, који ми је пружио помоћ око информација које су ми биле потребне за писање ове књиге, као и око организације разговора са Жељком Обрадовићем и Вањом Маринковићем, који овој књизи дају посебну арому.

Такође велика захвалност иде и Драгани Стјепановић, спортском фотографу која ми је уступила неколико фотографија из свог портфолија, и које овој књизи дају несвакидашњу визуелну димензију.

ПРВИ ДЕО

Предговор првом издању

јануар, 2016.

*Пси славе над лешевима лавова, мислећи да су победили, али лавови осћају лавови, а њи осћају њи.**

Реченица Стефана Стурара, којом почиње овај предговор, изговорена је након једног пораза. Неко би Стурару могао да одговори: *Ко људи има љраво да се љуђи.* Та банална реченица баналних победника, слави победу по сваку цену, било какву победу. Ситна је то реченица, као што је ситна и победа која се њом брани. Наиме, има пораза који су славнији него неке победе – једна нам је позната из наше националне историје – а има и победника које су несамерљиво мањи од оних које су победили. Као што није свеједно како се побеђује, није свеједно ни како се губи. Или треба цитирати Стурара, или треба ћутати, памтити и тренирати.

Књига коју држите у рукама, јединствена је у српској култури. Она је посвећена Кошаркашком клубу *Партизан*, клубу који је потпуно јединствен у свету, јер су његове победе извојеване на начин на који нико никада није побеђивао, нити ће икада побеђивати. У те успехе Кошаркашког клуба *Партизан* треба убројати и успехе

* Коментар Стефана Стурара, У-21 репрезентативца Италије, на крају утакмице Португал (У21) – Шведска (У21) која се завршила резултатом 1:1. Са тим резултатом обе репрезентације су се пласирале у полуфинале У21 Првенства Европе у фудбалу 2015. године. Италији је била потребна било чија победа.

српске кошаркашке репрезентације (под различитим именима) чији су носиоци игре били играчи *Партизана*: клуб је овде послужио као основна школа победа, која је могла да се настави и на знатно вишем нивоу – нивоу репрезентације. То је важно напоменути, јер су од ККП-а на крају имали користи сви – чак и они који нису навијали за њега. То можда и јесте једно од мерила којима треба процењивати клубове.

Ову књигу сам почео да пишем почетком друге и последње сезоне Владе Јовановића на месту тренера ККП-а. Почео сам да је пишем за себе, из одушевљења идејом Кошаркашког клуба *Партизан*. Довршавам је овим предговором, 11. јануара, 2016. године, дан након дебија тренера Александра Џикића и победе над *Цибом*. Сваки иоле упућенији читалац зна шта се у међувремену са клубом здивало.

Иако су шансе *Партизана* да остане у Јадранској лиги у овом тренутку и даље врло слабе, две ствари ме у овом тренутку чине веома сретним. Прво, то је нада да ће Џикић још дуго остати тренер ККП, будући да он симболизује наставак традиције коју понајбоље репрезентују двојица легендарних тренера клуба: Жељко Обрадовић и Душко Вујошевић. Ради се о тренерима који нису били само кошаркашки znalци највишег нивоа, већ и истинске личности. Реч личности означава људе чије зрачење превазилази домен њихове професије, односно спорта/кошарке. Довољно је сетити се неколико Обрадовићевих или Вујошевићевих изјава за новинаре, њихових конференција за штампу или предавања које су одржали, па видети да се ради о личностима са харизмом, а не само о људима који поседују функционално знање сведено на професију. Таква личност је и Александар Џикић. То је

јачо важно, јер ни *Партизан* није само кошаркашки клуб и није само спортска институција. Он је једна велика утеха, једна велика нада да ствари могу бити боље него што јесу и то овде, а не тамо негде далеко. Чак и сада, овакав какав је сада – рањен и на први поглед потпуно немоћан – *Партизан* је *Партизан*, што је и даље највише што се о неком клубу може рећи. Зато и заслужује да има тренере као што је Џикић. А то значи: личност која кошаркашку филозофију уједињује са животном филозофијом. Личност која зрачи енергијом која је својствена човеку који живи у миру са собом, срећан што је управо то што јесте, не патећи што није неко други или негде другде. Таква личност је и сам *Партизан*.

Друга ствар која ме чини радосним, то је пун Пионир и поред никаквих резултата ове године. У овом тренутку, *Партизан* постоји само захваљујући онима који га воле. И ако ти људи нестану, ако та љубав нестане, неће и ККП – можда ће постојати клуб тог имена, који ће играти у црно-белим дресовима, али ће нестати идеја о којој говори књига коју држите у рукама. А та идеја је много важнија него резултати; заправо, без ње не може бити ни резултата.

Постоје две групе људи који прате кошарку: једни се поистовећују са осећањем моћи које клуб поседује, а други са идејом којом клуб невидљиво зрачи. Први су купци моћи и они су ту док клуб има резултате. Када их више нема, они нестају и бирају друге клубове или друге спортове. Други тип чине људи који заправо не навијају за клуб, већ јесу тај клуб. То су људи који не знају за моду, за преображаје, за прагматичност; то су људи који не сањају победе по сваку цену и не иживљавају се над противником када га поразе; то су људи које клубу привлачи

идеја којом клуб зрачи. То су, на крају крајева, они људи који и данас, после свега што се догодило, и даље одлазе у Пионир или брину за *Партизан*, као и онда.

Дакле, без обзира како се завршила ова сезона, једно је сигурно: ККП ће живети док живи идеја која га чини оним што јесте. И ако се они који воде клуб буду држали те идеје, уколико буду водили клуб у складу са том идејом, *Партизан* ће поново постати моћан. Уколико је буду напустили, нема тог буџета који ће нас препородити. Клуб ће бити коначно мртав. Ова књига је скромни гест који има за циљ да помогне да та идеја и даље остане жива.

За крај овог предговора неколико напомена:

Првобитни, оригинални рукопис који је настао пре неколико година, допуњаван је, није значајније мењан. Желео сам да сачувам атмосферу тог оригиналног текста, који описује време између реванша финала Купа Радивоја Кораћа против *Виве* из Кантуа (1989) и финалне утакмице АБА лиге против *Цибоне* у Загребу (2010).

Друго, ова књига није историја Кошаркашког клуба *Партизан*, већ прича о њему. А свака прича је нужно и селекција материјала. Ту селекцију врши приповедач, на основу својих афинитета и онога што он разуме као логику приче. Ово је дакле, моја прича о *Партизану*. Она сасвим сигурно није идентична са причама неких других навијача. Надам се да ће моја прича потакнути и друге људе да напишу и објаве своје. Не бих имао ништа против ни да људи који навијају за друге клубове напишу своје приче о тим клубовима. Најзад, да не би било неспоразума, казаћу и ово: у писању књиге није учествовао ни један играч или функционер клуба.

Екипа из Београда, чак и за оне
који нису осетили јединствену
атмосферу Пионира, требало
би да буде друштим за који
људи навијају. Као што су за
некога Ливерпул и Јувентус
или Панатинаикос и Ливерпул,
тако и Партизан заслужује да се
нађе у јару са нашим вољеним
тимом – чак и за навијаче
Олимпијакоса, који су ближи
ривалу Црвеној звезди, сасвим
би разумљиво било да кажу да
навијају „за Олимпијакос и
Партизан“, „за Панатинаикос и
Партизан“, Католичани да кажу
„за Барселону и Партизан“,
Московљани „за ЦСКА и
Партизан“, Израелци „за Макаби
и Партизан“... Партизан је као
кока-кола – иде са свачим.

Сопирис Већакис, јрчки новинар

Ко је први (и последњи) пут победио Холивуд?

Од забаве до погледа на живот

Замислите да сте филмски продуцент који располаже са 500 милиона долара. Желите да тим новцем снимите филм који ће вам донети профит.

Бирате тему: Нека то буде филм о спорту.

Који ћете спорт изабрати а да истовремено буде атрактиван и Американцима и Европљанима.

Размишљате гласно:

Фудбал?

Фудбал је већини Американаца неразумљив, отпи-сујете га.

Хокеј?

Хокеј је више канадски него амерички спорт, а у нај-значајнијим европским земљама није довољно попу-ларан.

Кошарка?

Па наравно, кошарка....

Шта би требало да се догађа у том филму о кошарци?

Па, требало би да се догоди нешто што се не догађа често, заправо, најбоље би било да се догоди нешто што је могуће само у холивудском филму. Дакле, филм неће говорити о томе како *Лејкерси* или *Селџијикси* освајају НБА лигу. То се дешавало и у стварности и то се оче-кује. Неће се у том филму говорити ни о томе како ти-тулу освајају *Џарси* или *Меверикси* – јер су они ипак провинцијалци. Неће се говорити ни о титули *Никса*

из Њујорка – они шампионски прстен не могу више да освоје ни на филму.

Дакле, ако у том филму треба да се догоди нешто што се нигде и никада није догодило, онда, за почетак, треба измислити клуб који нема финансијску моћ, али има традицију.

Зашто традицију?

Зато што људи ипак не воле скоројевиће.

Потом, добро би било да тај клуб пред почетак шампионата остане без најбољих играча – да би ствар у стар-ту била тежа и невероватнија.

Затим, било би добро да то буде најмлађи састав у такмичењу. Не старији од 22 године, у просеку.

Не би било добро да тренер буде неки стари, искусни кошаркашки вук, јер би у том случају титула била његова, а холивудски филмови, ипак, промовишу младост. Дакле, најбоље би било да и тренер буде млад и неискусан, неко од кога се не очекује да у својој првој сезони освоји трофеј који нико пре њега није освојио.

Ту се ви као продуцент замислите и кажете: То је довољно отежавајућих околности за освајање титуле. Заиста, тим без две главне звезде, са најмлађим играчима, са неискусним тренером – само у холивудским филмовима може да постане шампион.

Но, како сте ви продуцент, а не уметник (односно, није вам познато значење речи „патетичан“), настављате да филм и даље пуните невероватним околностима.

Рецимо, хајде да учинимо и ово: тај клуб ниједну утакмицу током шампионата не може да одигра пред својом публиком. (Претеривање? ОК, хајде да му дамо прилику да као домаћин одигра, рецимо, само једну

утакмицу). Нека своје утакмице игра у иностранству, у неком малом граду, поред неког великог града.

И хајде да учинимо – а и то је сасвим филмски – да људи у том градићу заволе клуб као да су сви његови играчи управо ту рођени и одрасли.

Ето, то би био тај измишљени клуб: са великом традицијом, али прогнан, сиромашан, премлад, с неискусним играчима, неискусним тренером.

Ко би очекивао да такав клуб освоји Куп шампиона? Нико.

Да ли је то могуће у стварности?

Није могуће.

Баш зато што то није могуће у стварности, постоји Холивуд. Холивуд постоји да би гледаоци филмова могли да уживају у илузији да су чуда и даље могућа и да живот није само клопарање дотрајале машине која увек понавља исте покрете. Филмска индустрија – фабрика снова – постоји зато да би прикрила утисак да је живот само једна велика бувља пијаца на којој је у сваком тренутку све на продају: и роба на тезги, и сама тезга, и продавац који робу нуди.

У међувремену, настављамо са снимањем.

Како би тај измишљени тим могао да победи? Тако што ће у петом минуту првог полувремена преломити утакмицу? Не, не, ни случајно. Тиме би се укинуо момент напетости, који је филмској индустрији неопходан.

Најбоље би било да 7 секунди пре краја утакмице противнички клуб постигне кош, и да тим кошом поведе.

(Мада би могло да остане и мање времена, рецимо 0,6 секунди до краја, али би у том случају деловало да је наш тим просто имао среће, и ништа више. „Стани“, јавља се ваш асистент, „можда и не би тако изгледало, ако би

играч који постиже кош тренирао управо такав шут.“
„Ма, хајде“, одговарате му ви, „ко још то тренира?“)

Остаје, дакле, 7 секунди. Нека један од оне двојице најбољих играча нашег клуба узме лопту и пробије се до линије за три поена. Нека га прати противнички играч који је управо дао кош. Онај кога секунде деле од тога да постане херој.

ОК.

И шта се онда дешава?

Онда играч нашег тима погађа тројку из немогуће ситуације. Али шут мора бити леп. Да се види знање, а не срећа.

То ће бити победнички кош.

Онда други најбољи играч нашег тима трчи до њега и грле се. *The moral of this story* (односно, поука филма): нису важни појединци, важан је тим.

Односно: тим прави звезде, а не звезде тим.

The end.

Зарада – милијарда долара!

Међутим, кад холивудски продуценти једном буду снимили овај филм, мораће неизоставно да додају још једну реченицу.

Based on true story.

У преводу: тамо где машта холивудских продуцента још није стигла, већ се налазе сећања навијача Кошаркашког клуба *Парџизан*.

Та сећања не могу се купити, не могу изрежирати, не могу се одглумити, не могу копирати.

Иако по броју титула *Парџизан* није највећи клуб у Европи и свету, он је урадио нешто што ниједан други клуб није успео да учини – освојио је највреднију титулу

није постао шампион случајно, по вољи коцке или сплет-та околности. Не, тог су 16. априла играчи – и они на терену и они бивши – као и навијачи, дошли до спознаје шта заиста јесте клуб за који играју, за који су играли и за који навијају.

Партизан је успео у још нечему што је готово под-једнако тешко као и освајање саме титуле: успео је да остане достојан сећања на њу. То значи да ККП у 21. веку не изгледа смешно у односу на ККП са почетка последње деценије прошлог века. Да није било управо тог другог успеха, тога наставка зрачења у првим деценијама овога века, ни ове књиге не би било. Једна титула сама по себи, па чак и таква као она у Истанбулу, не значи много ако не открива и оно нешто што у клубу траје, упркос времену и свему што се у томе времену догодило.

Ова књига покушава да изрази оно што није видљиво из списка играча и освојених титула Кошаркашког клуба *Партизан*, оно што не може да се изрази језиком статистике, па чак ни стручним језиком кошарке, који сваку утакмицу разлаже на збирку варијанти напада и варијанти одбране.

Ова књига, покушава да изрази оно што слуги већина играча када навуче црно-бели дрес, оно што слуге навијачи на трибинама Пионира или поред екрана, док навијају за *Партизан*: то је слуга да учествују у нечем већем од пуке забаве.

Уз неке клубове навијачи се забављају, на неке навијају, али само се уз *Партизан* кошарка живи.

То је зато што једино овај клуб има ту моћ да покаже да кошарка није забава и није спорт. Она је поглед на свет.

Свестан сам, наравно, да ова књига излази у тренутку када је мит о Кошаркашком клубу *Партизан* доведен у питање. Можда за неколико месеци клуб више неће постојати, или ће бити толико преображен да ће моја књига неке деловати као сећање на неко далеко време, као романтична историја клуба кога више нема. Па, ипак, историја није тек прича о ономе што је прошло и што се више никада неће поновити. Историја је свест о томе шта смо у стању да учинимо. Историја је прича о ономе што јесмо, када смо у форми. И ако ККП у текућој сезони буде губио од тимова од којих никада раније није губио, то још увек неће значити да ККП није више ККП. Митови не могу да настану за две-три године, али исто тако неће ни нестати за то време. Они нестају онда када људи који су им били верни, више немају енергије да верују у њих. Поразе треба преживети на терену, али још важније, у главама.

Како је фудбал умро?

Укратко: клубови постају
компаније

Да би се схватило шта је заправо КК *Партизан*, мора се најпре објаснити у каквом глобалном окружењу постоји овај клуб.

У тренутку док исписујем ове реченице, водећи европски кошаркашки клубови су *Реал*, *Барселона*, *ЦСКА*, *Олимпијакос*, можда *Пао*; мало иза њих налазе се *Ефес* и *Фенер*, и то би било мање-више све. Иако између ових клубова постоји разлика у квалитету и у финансијској потпори, сви су они мање-више уједначени: ако, рецимо, *Ефес* добије *Реал* код куће, то неће бити неко велико изненађење; ако пак *Реал* добије *Ефес* – то ће бити рутина.

Иако се разликују по државама из којих долазе, па чак и по броју титула у Купу шампиона/Евролиги, сви ти клубови јесу клубови истог типа: они у највећој мери користе погодности глобализације. У њима су удружени глобални и национални капитал, у њима, често, доминирају најамници – страни играчи и тренери.

Ова група регионалних, националних и глобалних клубова – који послују по законима слободног протока робе, људи и капитала – рутински побеђује финансијски много слабије кошаркашке клубове. Добијају их на такозвани *суви квалитет*, што ће рећи без *мечне цене*, иако противника понекад могу да униште и изузетно квалитетном игром.

Али, то се не памти.

Не памти се ни када једни друге побеђују, будући да у току сезоне безброј пута играју једни против других.

То што победник у њиховом такмичењу (Евролиги) у финансијском смислу не добија готово ништа, није случајно. Готово ништа не добија се ни у симболичком смислу. Чак ни бољи познаваоци кошарке не би били у стању да напамет распореде ове клубове по броју освојених титула (националних и европских) – што није случајно, већ симптоматично.

Кошарка је изгубила своју историју, а са њом, можда, и свој смисао који ју је разликовао од пuke забаве.

Углед клубова зависи првенствено од присуства у медијима, а то колико ће они бити медијски праћени не зависи од броја освојених титула, тј. од *историје*, већ од финансијских могућности да током прелазног рока доведу звезде и формирају тзв. респектабилни растер.

Ево доказа: замислимо да неки од ових моћних кошаркашких клубова, након освојене титуле, неочекивано остане без главних спонзора. То ће учинити да му се буџет значајно смањи. Већина играча тада одлази, на њихово место долазе нови, јефтинији, који не могу да поднесу терет одговорности и историје. Клуб почиње да ређа поразе; публика, навикнута на победе, окреће му леђа. Клуб тавори, славна прошлост постаје претешка, јер стварност тоне под притиском освојених титула и победа које се више не могу поновити. Титуле се заборављају, а оне навијаче који се још сећају славне прошлости, резигнирани циници исмевају.

Иако још постоји, клуб почиње лагано да нестаје.

Замислимо, рецимо, да се то догоди са *Панатинаикосом* или са *Макадијем*: да наредних 10 година ниједан од ових клубова не оде даље од ТОП 16 фазе; да сваке

године изгубе по 5-6 играча, редовно оних најбољих. За навијаче тих клубова – којима такву судбину, иначе, не желим – то би биле мрачне године: никаква клупска историја не би их могла нахранити.

Овакав сценарио могућ је само зато што највећи европски клубови – осим *Партизана* – јесу, заправо, спортска ПРЕДУЗЕЋА. Њихова вредност (односно *ујед* њихових брендова) заснива се на два параметра, две моћи: моћи да привуку капитал и моћи да што дуже остану присутни у медијима. Зато титула у Евролиги за ове клубове није више од одлучујуће важности – то да ли клуб има 3 или 5 или 8 титула првака Европе мање је важно од актуелног спонзорског пула који резултате предузећа може, али и не мора да узима у обзир.

Када, дакле, спорт уђе у ГЛОБАЛНУ ФАЗУ, број титула више не значи оно што је значио некада. Историју клубова захвата инфлација. Титула која је некада имала вредност, данас ту вредност губи из једног једноставног разлога: сада се време потребно за освајање европских титула толико смањило да једна титула ону прошлу, још неизбледелу у памћењу навијача, више не наслеђује већ је убија с леђа, док она још постоји у живоме сећању навијача.

Како се то догодило?

Епоху глобалног спорта карактеришу два феномена: стварање елитних лига, у којима учествује по неколико клубова из исте државе (Лига шампиона, Евролига), као и дерегулација протока играча – што омогућује концентрисање великог броја суперквалитетних играча у малом броју клубова.

Овај процес најбоље се може описати на примеру фудбала. Историјски гледано, све је започело након пада

